

Aktuelt

Tranen på succeskurs – især i Vesteuropa

Vor hjemlige Trane *Grus grus*, en ud af i alt 15 tranearter, har i de sidste par årtier udvist en meget positiv bestandsudvikling i Europa. Mest markant har denne fremgang været i Tyskland, hvorfra så mange positive udviklingstendenser i den danske fugleverden i de senere år har haft deres rod. Langt hovedparten af de mellemeuropæiske traner yngler i Tyskland og Polen, tilsammen ca 5400 par. Men fremgangen har også vist sig i andre lande, herunder Danmark, hvor der nu (1999) findes ca 15 par.

Samtidig har ny og bedre koordineret international forskning givet meget ny viden om ynglebiologi, trækruter, rasteplasser, overvintring m.m. Ikke mindst jerntæppets fald har været en væsentlig forudsætning for den nu langt bedre udveksling af information og forskningsresultater mellem Øst- og Vesteuropa. Dette arbejde koordineres af European Crane Working Group i samarbejde med bl.a. Verdensnaturfonden WWF. I Tyskland samles trådene i organisationen Kranichschutz Deutschland, der bl.a. støttes økonomisk af Lufthansa, som har Tranen som logo. Den store interesse for

Tranen i Tyskland og det dertil knyttede beskyttelsesarbejde har da og så resulteret i en lang række afhandlinger og i hele 4 bøger i løbet af de sidste godt 10 år.

Bestandsudviklingen i Tyskland

Efter at have nået et formodet lavpunkt i 1960erne med ca 600 par i det samlede Tyskland begyndte bestanden langsomt at gå frem, og efter 1980 er det gået hurtigt. I 1998/99 var bestanden vokset til ca 2400 par. De største tætheder findes i delstaterne Mecklenburg-Vorpommern og Brandenburg med hhv. 1200 og 800 par. I de sydlige østtyske delstater Sachsen og Sachsen-Anhalt er bestandene mindre, ca 70 og 60 par. De vestligste bestande, på hhv. 150 og 110 par, findes i de vesttyske delstater Niedersachsen og Schleswig-Holstein.

Skønt meget territorial på ynglepladsen er Tranen en selskabeligt anlagt fugl. Yngleparrene slår sig ofte ned tæt ved hinanden, og i randen af yngleområderne opholder de yngre, ikke-ynglende fugle sig. På den måde er hele tranesamfundet i et

Foto: Erik Thomsen.

Den europæiske bestand (par) af Trane, 1998-99.

Norge	1000
Sverige	12500
Finland	5000-7000
Danmark	15
Tyskland	2400
England	2
Frankrig	2
Rusland ¹	15000-20000
Estland	1500-2000
Letland	1500-2000
Litauen	400-600
Hviderusland	750-850
Ukraine	500-600
Polen	3000
Tjekkiet	6-7

¹ Europæiske del

givet område i indbyrdes kontakt. Efter yngletiden slutter yngleparrene med unger sig til de ikke-ynglende fugle, og større grupper samles således i løbet af efteråret, inden trækket går mod syd. Unge par, som skal til at grundlægge eget territorium, slår sig gerne ned i nærheden af opvækststedet. Det betyder, at der visse steder opstår meget tætte bestande, mens egnede arealer i tilstødende områder kan forblive ubesatte i lang tid.

Et eksempel herpå er bestanden i Schleswig-Holstein, hvor næsten alle ynglepladser er koncentreret i Lauenburg-området syd for Lübeck. Denne store tæthed er bl.a. muliggjort ved, at man i takt med bestandsstigningen har udført naturgenopretning i en lang række moser og skovsumpe. På denne vis har stadig flere par kunnet finde plads i det afgrænsede område. I 1999 registreredes 78 ynglepar på et areal svarende til halvdelen af Djursland! Kun meget langsomt rykker bestanden ud i nye områder mod vest og nord. Det nordligste par i 1999 blev registreret ca 45 km syd for den danske grænse på den hidtil eneste kendte yngleplads nord for Kielerkanalen.

Internationalt opgøres tranebestande ofte i "territoriepar", hvilket vil sige kønsmodne fugle med eget territorium, uanset om de yngler eller ej. Man regner med, at knap halvdelen af en given tranebestand udgøres af territoriepar og resten af 1-4 årige ikke-ynglende fugle uden territorium. Er der i et område 50 territoriepar, vil der i tilknytning til området være 110-120 ikke-ynglende ungfugle.

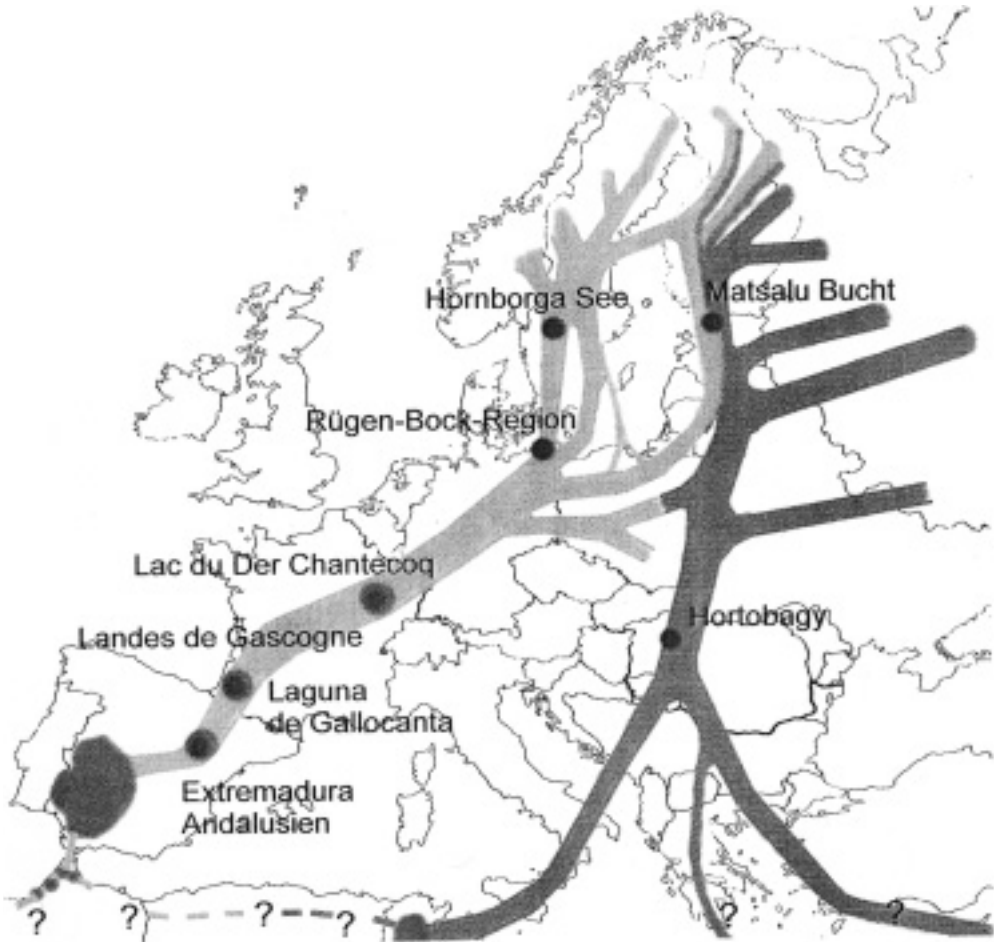
Bestandens reproduktion i Tyskland

Hvor mange par, der yngler i et bestemt år, hænger i høj grad sammen med nedbøren, idet flest par yngler i forår med høj vandstand. Her er reden bedst beskyttet mod ræve og vildsvin, som er

Bestandsstørrelser (individer) 1996-98 for verdens 15 tranearter. Tendensen er angivet som tilbagegang (–) eller kraftig tilbagegang (––), fremgang (+) eller tilsyneladende stabil bestand (0). Er dele af bestanden i fremgang og andre i tilbagegang, angives det med +-.

Grå Krontrane *Balearica regulorum*

– <i>B. r. gibbericeps</i>	75000-85000	–	Ø Afrika
– <i>B. r. regulorum</i>	10000	–	S Afrika
Stor Krontrane <i>B. pavonina</i>			
– <i>B. p. pavonina</i>	11000-17000	--	V Afrika
– <i>B. p. ceciliae</i>	55000-60000	0	Ø Afrika
Jomfrutrane <i>Anthropoides virgo</i>	200000-250000	–	Centralasien
Paradistrane <i>A. paradisea</i>	21000	--	S Afrika
Vortetrane <i>Bugeranus carunculatus</i>	13000-15000	–	Ø og S Afrika
Snetrane <i>Grus leucogeranus</i>	2900-3000	--	NØ Sibirien
Sandhøjtrane <i>G. canadensis</i> ssp.	500000	+	Nordamerika
Sarustrane <i>G. antigone</i>			
– <i>G. a. antigone</i>	8000-10000	--	Indien
– <i>G. a. sharpii</i>	500-1500	–	Laos, Vietnam
– <i>G. a. gilli</i>	<5000	0	Australien
Australisk Trane <i>G. rubicunda</i>	>20000	0	Australien
Hvidnakket Trane <i>G. vipio</i>	4900-5300	0	Kina, Mongoliet
Trane <i>G. grus</i>	220000-300000	+-	Europa, Asien
Munketrane <i>G. monacha</i>	9500	(–)	Sibirien, Kina
Trompettrane <i>G. americana</i>	220	+	Nordamerika
Sorthalset Trane <i>G. nigricollis</i>	5600-6000	(–)	Kina, Tibet
Manchurisk Trane <i>G. japonensis</i>	1700-2000	0	Sibirien, Kina, Japan

De europæiske bestande af Tranen har to trækveje mellem yngleområde og overvintringsområde. Vigtige rasteområder langs ruterne er angivet med m.e.l.m. cirkulære symboler, mens vinterområderne sydligst på figuren er mere uregelmæssige. Efter Mewes et al. 1999 (en tysk publikation, hvorfor stednavne er angivet på tysk; bemærk, at de to spanske navne er blevet lidt forskudt).

kendte redeplyndrere. Et par eksempler: i 1999, hvor forårsvandstanden var høj, gik 90 af i alt 109 registrerede territoriepar i Schleswig-Holstein i gang med at yngle, og 66 havde succes. De fik i alt 103 flyvefærdige unger, eller 1,6 pr par, hvilket er højere end normalt. I Letland regner man med, at i gennemsnit halvdelen af territorieparrene påbegynder æglægning hvert år. Overføres denne måde at opgøre bestanden på til Danmark, bliver tallene formentlig højere end "officielt" angivet.

Tyve års undersøgelser i Mecklenburg-Vorpommern under ledelse af traneksperten Wolfgang Mewes har givet data om i alt 2813 par. Heraf producerede 40% én flyvefærdig unge og 26% to unger, mens de resterende 34% ikke fik unger.

Dette giver en ungeproduktion på 1,4 unger pr par med unger og 0,9 unger pr par totalt. Ungeproduktionen på forskellige biotoper er også undersøgt, og den har vist sig at være størst i skove, især ellesumpe med næringsrige enge i nærheden.

Ungeproduktionen i Tyskland er også noget højere end i Sverige. Bl.a. lægger mange tyske par om, hvis ægkullet mistes, mens dette ikke kan nås i størstedelen af Sverige, hvor Tranerne yngler senere.

En delundersøgelse i Schleswig-Holstein viste, at af de par, der ingen unger fik på vingerne, havde ca halvdelen mistet kullet, mens den anden halvdel ikke havde lagt æg.

Valg af ynglebiotop i Tyskland

Generelt yngler de tyske Traner på mere næringsrige biotoper end de hjemlige, gammelkendte ynglepladser i Nordjylland. Ellesumpe, ofte beliggende som lavninger inde i bøgeskove, er den foretrukne biotop. Dernæst følger rørsumpe og sumpede enge. Mest overraskende for en dansker er det nok, at hele 28% af parrene i Mecklenburg-Vorpommern nu yngler i små vandhuller og fugtige lavninger midt i agerlandet. Det er dog en ret ny udvikling. Disse sekundære ynglepladser er ofte kun på et par tusinde m², og fuglene finder føden på de omgivende marker.

Ny viden om rast og træk

De europæiske Traners træk mellem yngle- og overvintringsområde følger to hovedruter. Alle Tranerne fra Norge, Sverige, Tyskland samt en del af dem fra Polen, Baltikum og Finland trækker ad en vestlig rute til de store rastepladser omkring Rügen og videre mod sydvest diagonalt gennem Tyskland og Frankrig til den Iberiske Halvø. I Frankrig er der vigtige rastepladser i Lorraine og Bordeaux, men den største ligger i det nordspanske højland ved søen Laguna de Gallocanta, hvor der regelmæssigt kan tælles op til 60 000 fugle. De fleste Traner overvintrer i det sydvestlige Spanien og i de tilstødende dele af Portugal, mens en mindre del fortsætter til Marokko. Den samlede bestand på den vestlige trækrute er i klar fremgang og blev sidst i 1990'erne opgjort til 80-100 000 fugle.

Den østlige trækkorridor er ikke så snæver som den vestlige. Den bruges, foruden af en del finske, baltiske og polske Traner, af bestandene fra europæisk Rusland, Hviderusland og Ukraine og går mod syd via Ungarn, hvor Hortobagy-området er

en stor rasteplads. En delrute går herfra via Italien/Sicilien til Tunis, mens en anden går via Grækenland, Tyrkiet og Israel til overvintringsområder langs Nilen. De bestande, som bruger den østlige trækrute, menes nu at udgøre 70-80 000 Traner. Mere østlige bestande flyver øst om Sortehavet via Israel til Egypten og Sudan. Da Tranen også er udbredt i Asien, er verdensbestanden formentlig op mod 300 000 fugle.

De østeuropæiske bestande anses for stagnerende, mens flere af de asiatiske bestande er i aftagen, ligesom det er tilfældet med andre asiatiske tranearter. De fremgangsrige vestlige bestande nyder godt af beskyttelse på såvel yngle- som raste- og overvintringsområder. Endvidere spiller et øget fødeudbud uden for yngletiden en væsentlig rolle, især i form af majs- og hvedemarker. De østlige og især de asiatiske bestande trues af habitatødelæggelser og jagt.

Jesper Tofft

Kilder

- Die Vogelwelt 117(3), 1996. Temanummer om tranen.
 Die Vogelwelt 120(5-6), 1999. Temanummer om tranen.
 Hachfeld, B. 1989: Der Kranich. – Schlütersche, Hannover.
 Mewes, W., G. Nowald & H. Prange 1999: Kraniche – Mythen, Forschung, Fakten. – Lufthansa og G. Braun Buchverlag, Karlsruhe.
 Ministerium für Umwelt, Natur und Forsten des Landes Schleswig-Holstein 1999: Jagd und Artenschutz Jahresbericht 1998/99. – Kiel.
 Prange, H., G. Nowald & W. Mewes (red.) 1999: Proceedings, 3rd European Crane Workshop 1996 and actual papers. – Martin Luther Universität Halle-Wittenberg og European Crane Working Group, Halle/Saale.
 Treuenfels, C-A. von 1989: Kraniche - Vögel des Glücks. – Lufthansa og Rasch & Röhring Verlag, Hamburg.